



# Český zápas

Týdeník Církve československé husitské

Ročník: 89

Číslo: 47

22. listopadu

Cena: 7 Kč

## 11. LISTOPAD – DEN PLNÝ OSLAV V CHRÁMU SV. MIKULÁŠE

**11. listopad je den, kdy v roce 1918 podepsalo Německo příměří, a tím skončila první světová válka.**

Jak bylo po zvláštní, již tradiční bohoslužbě u sv. Mikuláše na pražském Staroměstském náměstí řečeno pplk. dr. Stehlíkem: „*Nikdo si v té chvíli neuměl představit, že když skončila ta hrůza, že by ji někdo rozpoutal znova.*“

Ačkoli byla všední středa a pro bohoslužby nezvyklá odpolední hodina, chrám svatého Mikuláše ožil nejen společenstvím bratří a sester naší církve, ale dokonce i uniformami.

V tento den si totiž připomínáme hned několik významných výročí. Určitě nemůžeme opomenout 17. listopad, datum, kdy padl zastřelen nacisty student lékařské fakulty Karlovy univerzity, člen naší církve bratr Jan Opletal.

Ale vzpomínkový akt je zahleděný k událostem ještě dávnějším; připomíná konec první světové války, kdy si uvědomujeme oběti a ztráty, jež s sebou nesla. Tento den je zasvěcen vzpomínce na ty, kdo válku neprošli beze šrámů, na ty, kdo zaplatili životem.

S Božím požehnáním už několik generací žijeme v míru. Přesto naše církve cítí potřebu vzdát čest těm a vzpomenout na ty, kdo za naši samostatnost bojovali a za ni padli. O to více bychom si jí měli vážit a o to více si ji chránit.

Aby bohoslužba, kterou vysluhovali patriarcha ThDr. Tomáš Butta, pražský biskup ThDr. David Tonzar a spolu s nimi i hlavní kaplan Armády ČR pplk. Mgr. Jan Kozler, názorně připomínala DEN VETERÁNŮ, nemohly před lavicemi chybět ani památné prapory československých legií a s nimi praporečníci z řad

Hradní stráže a také historické husitské zpěvy.

Nešlo však jen o minulost. Toto osobité setkání církve s armádou a dalšími složkami ochrany naší republiky bylo prostoupeno jak důstojnými vzpomínkami na oběti dvou hrozných světových válek, tak i myšlenkou a přímlovou za ty, kteří v aktivní službě naší zemi a naše životy chrání, popřípadě jsou v měřítku spojeneckém nasazeni na různých krizových místech současného světa.

Fakt, že na vojenské veterány z minulých i nedávných časů se poněkud zapomíná, zmiňuje i vzkaz naší církvi od armádního generála ing. Vlastimila Picka, náčelníka Generálního štábu Armády České republiky:

„*Jsem velmi rád, že alespoň vaše církev, jako snad jediný subjekt mimo ministerstvo obrany, na tento významný den takto pamatuje. Velice si toho vážím a věřím, že jste a nadále budete potřebnou inspirací pro širší českou společnost, která si váhu tohoto dne stále ještě plně neuvědomuje.*“

*Děkují za všechny vaše vzpomínky a modlitby ve prospěch našich veteránů a vojáků Armády České republiky.*“

Tolik doslovně z jeho dopisu; osobně se nemohl dostavit, vzkaz přečetl podplukovník Kozler.

Tento den byl pro husity významným nejen vzpomínkou, ale i pohledem k budoucnosti. Bratr patriarcha i bratr biskup v modlitbách vzpomínali nejen na ty, kteří padli za vlast, ale své prosby směřovali i k naší současnosti – aby náš prezident a všichni představitelé státu jednali s rozvahou, "pod zorným úhlem věčnosti"; aby naše obranné a bezpeč-

*Dokončení na str. 4*



## K 90. VÝROČÍ ČESKÉ VÁNOČNÍ BOHOSLUŽBY

**V tomto roce si připomínáme 90. výročí české vánoční bohoslužby. Zprvu ojedinělé slavení bohoslužby v mateřském jazyce jen na několika místech, směřovalo k mohutné aktivitě, kdy o Vánocích roku 1919 byla slavena modernistickými kněžími s velkou účastí lidu česká liturgie v kostelích na mnoha místech Čech a Moravy. Tato spontánní událost předznamenala vznik Církve československé husitské v roce 1920.**

### CHVÁLA HOSPODINA VŠEMI JAZYKY

Ze svědectví Písem je zřejmé, že liturgická řeč, tedy slovní projev při bohoslužbě, není vázán na jeden až tři posvátné jazyky, kterými Bůh může být oslovován a oslavován, avšak jinými nikoli. Žalm 117. začíná výzvou: „Chvalte Hospodina všechny národy, všichni lidé chvalte ho zpěvem, neboť

se nad námi klene jeho milosrdenství, jeho věrnost je věčná. Haleluja“ (Ž 117). Rozumí se touto výzvou, že chválit Boha budou národy svými jazyky (srov. Ž 45,18; Ž 66,8; Ž 72,17). Apoštolové byli vysláni s evangeliem ke všem národům (Mt 28,19). V knize Skutky apoštolů při události letnic lidé z mnoha národů apoštolům Ježíše Krista rozuměli, neboť mluvili v jejich vlastní řeči (Sk 2,6). A u apoštola Pavla je vysloven požadavek srozumitelnosti v křesťanském shromáždění. Raději říci pět slov srozumitelně než tisíc slov nesrozumitelně (1 K 14,19).

### BOHOSLUŽEBNÁ ŘEČ PRVNÍCH KŘESŤANŮ

Vzhledem k Božím zjevení zaujaly zvláštní místo dva jazyky – hebrejštiny a řečtina, kterými bylo původně psáno Písmo. K tomu přistoupil v západní církvi třetí posvátný jazyk, za který je považována latina. Můžeme si ale položit otázku: jakou řeč hovořili první křesťané a jaký jazyk užívali při své bohoslužbě?

Židé, kteří žili v Palestině v době Ježíše Krista, četli Písmo hebrejsky. Ale protože už se tehdy hovořilo běžně aramejštinou, bylo překládáno během synagogální bohoslužby Písmo do lidové řeči – aramejštiny. I Ježíš mluvil aramejsky, a to ještě s galilejským dialektem (*Bornkamm, G.: Ježíš Nazaretský. Praha 1975, s. 34*). Ježíšovi učedníci sdružující se do prvních křesťanských obcí používali jako bohoslužebný jazyk aramejštinu. Proto

v Novém zákoně nacházíme ojedinělé aramejské výrazy. K nim patří zejména zvolání "Maranatha" – "Náš Pane, přijď". Jedná se zřejmě o posvátnou formuli užívanou při večeri Páně (1 K 16,22).

Židé v diaspoře si pořizovali překlady hebrejských posvátných textů do řečtiny, kterou se tehdy běžně mluvilo. Tak vznikla Septuaginta (dosl. překlad Sedmdesáti). Křesťané užívali a převzali Starý zákon nikoli v hebrejštině, ale v řečtině – Septuagintu, která se stala "křesťanskou Biblií". Citace v Novém zákoně pocházejí z řeckého překladu Starého zákona. Proto se liší znění novozákonních citací a starozákonních míst, překladů z hebrejštiny. Starobylé liturgické řady a texty byly v řečtině (*Didaché, Apoštolská tradice připisovaná Hippolytu Římskému*). Ale už záhy se na východě slavila liturgie nejen řecky, ale v dalších jazycích – syrštině, koptštině, arménštině, gruzínštině, etiopštině, staroslovenštině a arabštině od 10. století.

### K PŮVODU LATINSKÉ MŠE

Východní církve respektovaly vždy princip lidového jazyka v bohoslužbě. Naproti tomu na západě byla situace jiná a prosazovala se zde jednotná řeč – latina. Řeč křesťanské obce v Římě byla ještě v době Hippolyta Římského (zemř. kolem r. 215 po Kr.) řecká. To není nic zvláštního, neboť do poloviny 3. století obyvatelé Říma mluvili nebo

*Pokračování na str. 3*

## SBOROVÝ DEN V UHERSKÉM BRODĚ

V sobotu 24. října se v Uherském Brodě konal sborový den brněnské diecéze. Podnětem k jeho uspořádání bylo 90. výročí první české mše, kterou v uherskobrodském farním kostele na konci října 1919 sloužil katecheta Oskar Malý, jeden ze zakladatelů naší církve.

Sborový den byl původně koncipován jako vikariátní, nakonec však po právu převážil názor, že se jedná o akci s nejméně celodiecézním dosahem. A tak i když se většina účastníků sjela z náboženských obcí východomoravského vikariátu, nechyběla ani řada hostů z Brněnska a z největší dálky zavítal bratr patriarcha Tomáš Butta. V Uherském Brodě se nakonec sešla necelá stovka bratří a sester.

Program byl zahájen bohoslužbami v krásně zrekonstruovaném chrámu Mistra Jana Husa. V jejich vedení se vystřídal farář Pavel Pospíšil, místní farářka Iva Pospíšilová, emeritní patriarcha Vratislav Štěpánek, brněnský

biskup Petr Šandera a patriarcha Tomáš Butta. Nadějným a povzbudivým kázáním posloužil bratr biskup Šandera. Liturgie byla specifická tím, že byla sloužena v původním Farského znění z roku 1922 s vloženými antifonami a modlitbami z počátků liturgické tvorby Církve československé. Některé pasáže byly opravdu neznámé, jako třeba zpívané desatislové krédo na místě nynějšího vyznání víry. Věřící se v textu liturgie pohodlně orientovali díky průvodnímu textu, který – včetně notového záznamu - perfektně připravil bratr farář Pospíšil.

Po společném obědě v nedalekém hotelu U Brány se návštěvníci sborového dne přesunuli do Husova domu, kde se bratr patriarcha v přednášce "Aby slovo Boží bylo srozumitelně hlášáno" zaměřil na užívání češtiny (a domáckého jazyka obecně) v bohoslužbě. Vhodným doplňkem přednášky byla výstavka historických zpěvníků naší církve, kde bylo možné obdivo-

vat skutečně unikáty vydávané v počátcích nejen ústředím, ale i mnoha agilními náboženskými obcemi.

Bohatý odpolední program pak pendloval mezi Husovým domem a blízkým chrámem. Tam bylo připraveno promítání fotodokumentace z archeologického průzkumu původně středověkého kostela. Připomeňme, že v loňském roce byla výměna podlah spojena s vykopávkami, při nichž pracovníci Slovákého muzea odkryli tři vrstvy zeminy s historickými stopami od gotiky po současnost. Největší pozornost vzbudilo množství hrobů s často neúplnými kostrami. Předpokládá se, že patří obětem bockajovských vpádů na Moravu počátkem 17. století. Prohlédnuta byla také krypta faráře Jana Trchalíka, který zemřel v roce 1739. Kostel se při opravách dočkal nejen nové dlažby, ale také vnější fasády a vnitřních omítek, v jejichž čistotě krásně vynikají dochované pozdně

*Dokončení na str. 3*

## Význam songové liturgie

"Alternativní" songová liturgie má v církevních dějinách význam obrody a omlazení Kristova společenství. Je atraktivní pro věřící, sympatizanty i nevěřící. Její moderní melodie i text slouží jako ekumenické sjednocování lidí, kteří jsou přítomni při hlásání Božího slova nejen v chrámu, ale i v přírodě. Přispívá ke zlepšení reputace křesťanských církví v dnešní složité době. V průběhu "alternativní" songové liturgie společnost vnímá Boží slovo podobně jako v prvotní křesťanské církvi.

Tento způsob zvěstování patří k významným uměleckým skvostům, které jsou správnými ukázkami pro ty, kdož uvažují o víře. Znění novodobé bohoslužby je svobodným smířením s Bohem i bližními. K tomu nechť přispívá půvab nejen jednotlivých sborů, ale i venkovní scenérie.

V dnešní době je "netradiční" liturgie často kritizována a opomíjena, protože je mylně shledávána za konkurenci původních bohoslužebných obřadů. V praxi náboženské by mělo platit, že se má společnost ubírat k pestrosti a rozmanitosti přátelských rozhovorů s Bohem. Stává se často, že překvapující alternativa leží někde v šuplíku zcela zapomenuta. Možná zde bude ležet věčně, dokud ji někdo neobjeví.

"Alternativní" songová liturgie v křesťanských církvích se rovná přívětivým ekumenickým vztahům. Dokáže snadno svým slovem a hudbou pohostit návštěvníky z jiných náboženství. Může být misíí také v Armádě České republiky. I ve věznicích by měla plnit svůj význam. Z toho plyne poučení, že se zajímavé vyjádření vztahu s Kristem přizpůsobuje tendenci globalizace (od severního pólu k jižnímu, od východu k západu).

Mládež ráda jezdí na výlety, tak proč nepřibalit několik kopií krásného zvěstování? Správné rozhodnutí by se hodilo třeba k rozhovorům u táborového ohně, kde jsou účastníci obklopeni loukou, lesem a nebeskou oblohou ve dne slunečnou, v noci hvězdnatou. V případě deště lze sloužit tuto misi třeba pod obyčejnou plachtou jako výraz díky za nebeskou vláhu.

I v dopravních prostředcích je netradiční liturgie na místě - k zajímavosti napomáhá "pojízdný chrám". Třeba přiláká i ostatní cestující, neboť se Boží vůle vyznačuje dobrodružstvím.

Mohli bychom jmenovat další a další místa, kde se pod pokličkou rodí přívětivé způsoby, které doplňují pokladnici naší společné kultury a tradice. Přál bych si, aby byly slouženy víc a víc, neboť se jedná o jeden z pilířů záchrany pověsti křesťanského světa. Chtěl bych upozornit, že liturgie nemá být v budoucnosti pouze strohým divadlem, ale nezapomenutelnou zkušeností, kterou posvěcuje Kristus. Nehádejme se v ekumenických vztazích kvůli kvalitě rozhlasových bohoslužeb, neboť my nemáme právo soudit své bližní a navíc nejsme na tržišti. Pokud se opravdu chceme zavděčit Bohu i rozhlasovým posluchačům, přidejme také do přenosů svobodné bezbariérové hlásání Božího slova okořeněné právě "alternativní" songovou liturgií.

Václav Kovalčík

## Z kazatelského plánu

### Poslední neděle církevního roku

#### Téma: Požehnání všemohoucího Boha Otce...

Pro všechno naše konání potřebujeme Boží požehnání. Na ně nemůžeme ani našetřit ani je nemůžeme nastudovat. Můžeme si je jen vyprosit, neboť jde o dary nebeské. Nepřizná-li se k našim počinům Bůh, sotva co dokážeme i nejnámahavějším úsilím. To si uvědomíme na konci církevního roku i v závěru svého liturgického shromáždění.

**Vstup:** Dt 30,15-20

#### Tužby:

1. Za dar stálého požehnání pro rodinu Kristovy církve s myslí mírnou a pokojnou modleme se k Hospodinu.
2. Aby Boží milost, spravedlnost a odpuštění neminuly nikoho z nás...
3. Aby v den soudu svou církev zastihl v její apoštolské horlivosti...

**Epištola:** Ef 6,13-24; 2 P 1,3-8

**Evangelium:** J 16,25-33

**K obětování:** 2 P 1,3-8

**K požehnání:** Ef 1,3-6

#### Modlitba:

Dej nám, Spasiteli, své požehnání nyní, kdy odcházíme od tvého stolu a opouštíme tvůj dům modlitby. Dej nám v moci své lásky, svého odpuštění a milosrdenství nést evangelium spásy těm, kdo jsou mimo obecenství bratří a sester jako Božích dětí. Kéž i oni zaslechnou hlas tvého pozvání a zakusí tvou lásku, neboť ty jediný jsi svatý, ty jediný jsi Pán a Král, ty jediný jsi svrchovaný, Ježíši Kriste, se svatým Duchem ve slávě Boha Otce. Amen.

**Vhodné písně:** 82 nebo 300; 60 nebo 156; 170 nebo 269 nebo 310

## PŘEČTĚTE SI V BIBLI

Nашe církve náležejí k reformačním církvím, které mají za základ zbožnosti Písmo svaté. Ale v některých našich náboženských obcích se bohužel nekonají biblické hodiny. Proto postupně předložíme několik programů pro ty věřící, kteří se doma sami chtějí s Bibli. Věříme, že tato četba je bude inspirovat k zamyšlení a modlitbě.

(pokračování z minulého čísla)  
Posvěcena musela být válečná kořist, tj. její část musela být odevzdána Bohu – viz lup po boji s Midjánci.

Nu 31,25-54  
Posvěcení bojovníků bylo dočasné, u Nazírů mohlo být částečné nebo celoživotní – viz Samson nebo Samuel nebo Jan Křtitel.

Nu 6,2; Sd 13,5; 1 S 1,11; L 1,15  
Posvěcené byly dny, kdy se nesmělo pracovat.

Ex 20,8-10; 35,1,3  
Znesvěcení bylo trestáno, viz den odpočinku.

Nu 15,32-36  
Smyslem přísných příkazů bylo nabýt a udržet si sílu ze styku s Bohem, zdrojem síly.

Lv 20,7-8; Nu 15,40; Dt 28,9-10  
\*\*\*

#### Svatost – kultická čistota

Jen člověk kulticky čistý se směl přiblížit Bohu, tj. ten, kdo vypral své roucho a omyl své tělo – viz Izraelci tábořící proti hoře Sínaji před vydáním Desatera.

Ex 19,10-14; 30,17-21; 40,30-32  
Muselo být odstraněno všechno, co souviselo s cizími pohanskými kultury.

## Nad Písmem

### TEN, KTORÝ PREMOHOL SVET

Evangelium poslednej nedele v cirkevnom roku nám odhaľuje dialóg Ježiša so svojimi učeníkmi. Pán sa s nimi lúči a hovorí im o blízkyh zaslúbeniach. To učeníkov vedie k miestami prehnánym a sebaistým vyhláseniam o svojej viere, až po zvolanie: „Preto veríme, že si vyšiel od Boha!“ Ježiš im ale uštedruje ľadovú sprchu, keď ich mierni, že sami nevedia, čo vlastne vravia: „Ajhľa, prichádza hodina a už prišla, že sa rozprchnete každý svoju stranou a mňa necháte samého.“ Toto však nie je centrálnou výpoveďou dnešného evanjelia. Bolo by nešťastné, keby sme videli podstatu práve v zlyhávaní učeníkov. Rovnako ako oni zlyhávame aj my a keď slepý vedie slepeho, vieme ako to končí. Preto Kristus preberá štafetu víťazného bežca a dodáva: „Na svete máte súženie, ale dúfajte, ja som premohol svet.“ Ježiš učeníkov za ich nastávajúce zlyhanie nekarhá. Ak by sme to vyjadrili inými slovami, hovorí im: „Chápem, že to máte ťažké, že ste slabí a žijete vo veľkej neistote o to, čo bude zajtra, tento svet je ako loď na rozbúrenom mori, je plný utrpenia, klamu a neistôt, ale nebojte sa, podajte mi ruku, upnite sa na mňa, ja vás povediem, ja som pevný bod stvorenia, celého vesmíru, ja som premohol svet.“ Toto hovorí, aby učeníkov upokojil, podporil ich a vliol im do srdca nádej. Aby im ukázal jasnú CESTU – v kom majú v čase nastávajúcich skúšok hľadať oporu.

Raz sa zvolal svetový kongres brečtanov. Situácia bola totiž neúnosná, počet brečtanov na planéte z roka na rok klesal a tak chceli riešiť všetky brečtany sveta tento nežiadúci stav. Keď

Nečistá bola niekterá zvířata, pohanské manželky cizozemky, znečisťoval porod, některé nemoci (malomocenství) a styk s mrtvolou. (srv. podobenství o milosrdném Samařanu L 10,31-32; kněz i levita se vyhnuli ležícímu muži - mohl být mrtev a dotyk mrtvoly by jim znemožnil službu v chrámu, kam mířili).

Lv 22,25; Ezd 9,2; 10,2,10; Lv 12. a 13. kap.; Nu 19,19-22  
Svatyně byla místem, odkud se posvěcení šířilo mezi lid. Proto byly přísnější požadavky kladené na kněze a velekněze. O posvěcení nakonec usiloval celý Izrael.

Lv 10. kap.; 21. kap.  
Co bylo posvěceno, nesmělo být poskrvněno, znečištěno, znesvěceno – at' to byla země nebo chrám – a to cizími kultury, přítomností cizinců nebo kupčením.

Nu 35,33; Lv 20,22-26; Ex 44,6-19; Mk 11,15-19; Mt 21,10-14; L 19,45-46  
\*\*\*

#### Svatost – pojem mravní

Hlubší chápání Boží svatosti postupně vedlo k osobní svatosti lidí ve smyslu mravním. „Já jsem Hospodin,

posvětitel váš.“ Uvědomuje si to např. Izajáš, když je povolán za proroka.

Lv 20,8; 21,23; 22,32; Ez 20,12; Iz 6. kap.  
\*\*\*

#### Posvěcení a znesvěcení Božího jména

Lidé znesvětili svými hříchy Boží jméno.

Ez 36,23  
„Prosba v modlitbě Otčenáš – posvěť se jméno tvé – znamená 'staň se svatým, svaté budí tvé jméno' – tj. prosba, aby Bůh byl všude uznáván za svatého, aby přestala doba, kdy Bůh je lidskými hříchy znesvěcován. Posvěcování Božího jména se děje ze strany člověka tím, že člověk plní svatou mravní vůli Boží. Je to tedy náš osobní závazek, že Boží jméno a celá oblast Božího světa nám budou svaté.“ (F. Kovář)

Boží jméno zneužívají a znesvěcují ti, kdo je vyslovují neuváženě v hněvu nebo překvapení.

Mt 6,9; L 11,2

#### Texty vybrala:

Jiřina Kubíková  
(pokračování příště)

### J 16,25–33

radom krachujú. Niekto na dome a chate. I keď stačí povodeň a obydlia odnesie voda. Mnohí z nás stavajú svoj život na rodine. Rodina je veľmi dôležitá, vytvára náš sociálny priestor a určité istoty. Ale deti odrastú a vyletia z hniezda ako vtáčatá. A v konečnom dôsledku – ani naša rodina nás neuchráni od staroby, chorôb a smrti a nevybojuje nám večný život. Ako brečtany upíname svoje sily na veci pomínutelné a prchavé. Svätá hora symbolizuje v príbehu Boha. Preto brečtany nakoniec pochopili, že inej cesty k prežitiu niet. Otázka je, či my ľudia raz pochopíme, že bez Boha náš život smeruje k zániku? Na konci cirkevného roka premýšľajme nad stavebným kameňom celého evanjelia – nad Kristom, ktorý premochol svet a je nám v tomto pošetilom svete jedinou nemennou a večnou istotou.

Juraj J. Dovala

**Večný Bože,  
sme omylné a nemohúce  
deti tohto sveta,  
prilíš upnuté  
na premenlivé prúdy  
vetra, ktoré vanú  
v našich životoch,  
a často zabúdame  
na tvojho Syna,  
ktorý je Cestou,  
Pravdou i Životom.  
Obdaruj nás múdrosťou,  
aby sme hľadali to,  
čo je večné, krásne a  
dobré, aby sme žili  
v Kristovom mene.  
Amen.**

## VZPOMÍNKA NA THDR. RUDOLFA URBANA 2

*Dokončení z minulého čísla*  
Překážkám navzdory však Rudolf Urban pokračoval v práci, jak o tom svědčí jeho publikace "Populační problém a křesťanství", zabývající se problematikou potratů, která již ve 30. letech minulého století v době velké hospodářské krize představovala vážný problém. Zatím však projekt Vysoké školy bohovědně směřoval ke svému konci. Kritika úrovně její práce, v níž se spojily hlasy opozice uvnitř Československé církve s projevy pedagogů Husovy evangelické fakulty, způsobila, že tato škola nezískala původně očekávané státní uznání ze strany Ministerstva školství a národní osvěty a stala se bez hmotného příspěví státu pro církev neúnosným finančním břemenem. Církev obnovila vyjednávání o návratu svých bohoslovců na Husovu fakultu a o zřízení tamější učitelství pro pedagogii ze svých řad.

V roce 1934 tak docent ThDr. Rudolf Urban konečně mohl začít na Husově evangelické teologické fakultě přednášet pro bohoslovce své církve. Zároveň vyvíjel další publikační činnost, jak o tom svědčí série úvah "Výchovou k lepší církvi", publikovaná v "Náboženské revue Církve československé" v témže roce. Přílišné pracovní vypětí však Rudolfa Urbana vedlo k zanedbání jeho omezení. Zdravotní krize u něj propukla v listopadu roku 1934. Ani rychlý převoz do pražské nemocnice Na Bulovce a operace žaludečních vředů již neodvrátily Urbanův odchod na věčnost. Církev československá tak přišla o svého nadějněho vysokoškolského pedagoga, který pro mocenské boje jiných nedostal příležitost, aby mohl rozvinout svoje schopnosti. Urbanovo stěžejní dílo "O lepší výchovné cesty" (Praha 1932) stojí za přečtení i v dnešní době. Pravdě-

podobně se bude skrývat v některém ze zapadlých koutů našich farních knihoven. Jeho úvahy o metodice výuky náboženství a o přípravě příslušných učebnic jsou postaveny na rozsáhlé znalosti odborné pedagogické literatury i na autorových dlouholetých vlastních pedagogických zkušenostech a mohou být stále prospěšné pro tuto důležitou oblast naší církevní práce.

Na závěr této vzpomínky uvedu krátký Urbanův citát z uvedené práce, svědčící o aktuálnosti jeho myšlenek: „*Dosavadní vyučování náboženství mělo povahu autoritativní - žák si odvykl myslet.*

*Katechese budoucnosti nesmí zůstat při receptivitě žákově, ale musí jej nechat volně uvažovat o nadhozeném tématu, aby v nenuceném hovoru vyvíjel s učitelem další myšlenkové řady.*“ (S. 146).

Bohdan Kaňák



Ing. Mira Poloprutská přijala svátost jáhenského svěcení

### V Čelákovících nezháleli

V měsíci říjnu prožila čelákovická náboženská obec několik pozhnaných shromáždění. Ve výroční den úmrtí Jana Žižky, v neděli 11. října přijala sestra ing. Mira Poloprutská z rukou pražského biskupa ThDr. Davida Tonzara a spolu-světitelů svátost jáhenského svěcení. Slavnostní bohoslužbě byl přítomen též br. patriarcha ThDr. Tomáš Butta, který v kázání aktuálně propojil téma bojovníka za Boží pravdu ve slovu i činu se službou Kristova služebníka – služebnice v církvi dnes. Bohoslužbou zněly vrocne jak písně z našeho zpěvníku, tak Biblické písně Antonína Dvořáka.

O týden později jsme se opět těšili z krásné hudby. V koncertním vystoupení vysoké úrovně se představil náš mladý varhaník Milan Janoušek a sólisté sboru Pražští pěvci pod vedením Stanislava Místra.

Ve dnech 26. – 27. října jsme přivítali ekumenické společenství sester z českého výboru Světového dne modliteb. V prostorách modlitebny a farní kanceláře probíhalo pracovní setkání, na kterém se připravoval program Světového dne modliteb pro rok 2010. Modlitební shromáždění se koná vždy první pátek měsíce března, tzn. v příštím roce připadá na 5. březen. Liturgie a informace o zemi a životě církvi v ní tentokrát poslaly křesťanské ženy z Kamerunu.

V Den vzniku samostatného čs. státu se v Husově sboru konala ekumenická bohoslužba, kterou vedl br. Josef Špak spolu s laickými zástupci všech církví z místní ekumeny. Nechyběla ani slovenská řeč v kázání a modlitbě sestry ThDr. Ireny Devečkové, farářky církve lutherské na Slovensku. Radovali jsme se společně z možnosti připomenout si tento státní svátek Božím slovem, vzájemností ve víře a v úctě k odkazu našich otců.

(POL)

### Světový den modliteb 2010 z Kamerunu

Český výbor Světového dne modliteb (SDM) zasedal ve dnech 26. a 27. října v objektu naší církve v Čelákovících. Sestry se sešly k pracovní poradě, při které dokončovaly přípravy ke konání Světového dne modliteb 2010 z Kamerunu. V šesti skupinách se zabývaly informacemi o zemi a lidech, vybíraly kamerunské písně, k tisku přehledly a připravily liturgii pro dospělé a pro děti, připravily zamyšlení nad obrázkem kamerunské pohlednice a vytvořily praktický návrh výzdoby. V závěru zasedání prožily kamerunskou liturgii, která je velmi podnětná a živá. Jejím tématem jsou slova 150. Žalmu „Vše, co dýchá, chval Hospodina.“ Právě chvála Boha je každodenní realitou života kamerunských křesťanů a křesťanek. Jejich země je sice bohatá na nerostné suroviny, těch však využívají nadnárodní společnosti a země sama o sobě je tak chudá. Ženy v liturgii říkají: když budeme naříkat a skuhrat, nic se nezlepší. Když budeme Boha chválit, budeme se radovat, zlepšíme svou náladu a bude nám dobře. Dělejte to s námi také tak, chvalte Boha a hledejte kdy, kde, jak a proč Boha chválit. Český výbor SDM zve i vás, abyste 1. pátek v březnu 2010 slavili kamerunskou liturgii a Boha chválili společně se sestrami a bratry na celém světě, ve více než 180 zemích.

Alena Naimanová

### Výstavu obrazů zahájili žáci uměleckých oborů

Do poslední listopadové neděle si návštěvníci budou moci v Husově sboru v Brně – Tuřanech prohlédnout výstavu obrazů a barevných kreseb Aleny Krkoškové: Práce z posledních let. Na vernisáži výstavy v neděli 25. října vystoupili také členové pěveckého sboru ZŠ Městská a žáci hudební školy Yamaha v Tuřanech. „Impulsem k výstavě byla pro mne výzva sestry farářky Ludmily Štěpánkové, která mě zná od dětství. Na výstavní činnost jsem v poslední době neměla čas, ale termín a intimní výstavní prostory sborového domu mě přesvědčily,“ uvedla autorka obrazů, která po účasti na výstavě v Domě umění města Brna v roce 1989 ukázala svá díla veřejnosti až letos v létě ve Šlapanicích a nyní v Tuřanech. Na vernisáži umělkyni představila asi padesát zúčastněných Jana Krkošková. „Krajinné motivy zajímaly autorku už od studií, kdy kreslila barevnými pastely vzdušné a sluncem prozářené krajiny Valašska, kam jezdila na prázdniny. Až později se propracovala k technice olejomalby a objevila sytost a hloubku jejich barev,“ vysvětlila Jana Krkošková. Podle slov naší sestry farářky v Brně – Tuřanech Světluše Košíčkové má sbor sloužit nejen k modlitbám, ale také ke kulturním a společenským akcím. „Jsem ráda, že můžeme dávat vědět o nadaných lidech,“ uvedla Světluše Košíčková. Návštěvníci si mohou obrazy prohlédnout vždy v úterý od půl druhé do půl šesté odpoledne nebo v neděli od třetí do páté hodiny.

Mariana Košíčková

## K 90. VÝROČÍ ČESKÉ VÁNOČNÍ BOHOSLUŽBY

*Pokračování ze str. 1*  
rozuměli řecky. Řečtina – koiné byla běžně rozšířeným jazykem té doby. Apoštol Pavel, který psal list křesťanům do Říma, jej psal řecky. Latinská řeč vstoupila do eucharistické slavnosti za papeže Damasuse I. kolem roku 380. Tento papež pověřil církevního otce Jeronýma vytvořením spolehlivého latinského překladu Bible. Před tím existovala sice již starolatinská Bible – Vetus Latina, ale bylo potřeba vytvořit nový překlad. Úkolu se ujal vzdělaný Jeroným, ovládající tři jazyky – latinu, řečtinu i hebrejštinu. Tento latinský překlad Bible zvaný Vulgáta, později rozšířený a kanonicky uznávaný, měl vliv na řeč liturgie. Náznaky badatelů v oblasti dějin liturgie se různí v tom, kde došlo nejprve k užití latiny. Jedna možnost je, že tomu bylo v Miláně, a nikoliv v Římě. Hlavní vliv měl podle tohoto pohledu církevní otec Ambrož. Ze 4. století pochází tzv. Ambrosiův milánský kánon, který byl latinsky (Ukázka uvedena u M. Salajky, *Křesťanská bohoslužba. Praha 1985, s. 89*). Jiní badatelé uvádějí jako místo, kde se začala slaviti bohoslužba latinsky, Kartágo v severní Africe. Latina se stávala v té době stále více rozšířenou lidovou řečí. Tím došlo k rozporu mezi užívaným litur-

gickým jazykem – řečtinou a lidovou řečí – latinou. Církev vlastně "přeložila" liturgii do latiny. Latinská mše byla tedy původně "překladem" z posvátného řeckého jazyka do lidové řeči. V tomto činu je zřejmý biblický požadavek, že bohoslužba musí být srozumitelná lidem. Obec musí vědět, k čemu říká "Amen" (1 K 14,16-17). To bylo důvodem vzniku římské mše. Tehdy ve 4. století po Kristu se církev odhodlala vzdát přejaté a tradované řecké eucharistické modlitby a vytvořila nový "kánon", na rozdíl od pozdější doby, kdy se vytrvale zdráhala vytvářet překlady do lidových jazyků a dokonce je zakazovala.

### STAROSLOVENSKÉ BOHOSLUŽEBNÉ DĚDICTVÍ

V našem prostředí Čech a Moravy v 9. století byla vedle převládající západní římské mše v latinském jazyce sloužena bohoslužba ve staroslovenském jazyce. Je spojena s misijním působením byzantských misionářů bratří Cyrila a Metoděje. Papežství ve vztahu k byzantské misii sice kolísalo, měnilo svá rozhodnutí, ale přesto dávalo určitý prostor k rozvinutí jazykového experimentu. Staroslovenština byla povolena jako liturgický jazyk, avšak s omezením povinností

číst evangelium nejprve latinsky. Centrem slovanské liturgie byl sázavský klášter. Sázava jako středisko slovanské kultury kolísala mezi bohoslužbou slovanskou – západního typu a mezi liturgií východního typu. Klášter byl založen kolem roku 1032 knížetem Oldřichem a poustevníkem Prokopem, který se stal jeho prvním opatem. Benediktinský konvent, který pěstoval staroslovenskou liturgii, byl rozeznán. Slovanská liturgie byla zakázána papežem Řehořem VII. a roku 1096 byli mniši vypovězeni. Odezvou cyrilometodějské bohoslužby je v liturgii Farského prosba obce vyslovená nejprve řecky "Kyrie eleison" a pak staroslovensky "Gospodi, pomiluj". K tomu poznamenává Karel Farský: „V upomínku, že křesťanství přišlo k nám původně z Řecka prostřednictvím apoštolů slovanských Cyrilla a Metoděje, ponechána tato prosba v řeči řecké a staroslovenské“ (*Zpěvník písní duchovních. Praha 1924, s. 105*). Současně zařadil dr. Karel Farský do zpěvníku nejstarší staročeskou duchovní píseň s názvem "Hospodine, pomiluj nás". Farský ji charakterizuje jako staročeskou píseň rázu řeckého, pravoslavného (*Zpěvník písní duchovních. Praha 1922, srov. Zpěvník ČČSH č. 157*).

Ještě jedno místo je spojeno s ne-latinskou bohoslužbou. Roku 1347 papež Klement VI. povolil Karlu IV. zřízení kláštera se slovanskou liturgií. Klášter byl nazván podle toho "Na Slovanech". Původní jméno je Emauzy, protože byl klášter vysvěcen 29. 3. 1372, kdy se četlo evangelium o zjevení Krista učedníkům na cestě do Emauz. V Emauzích se usídlili chorvatští mniši. Jednalo se o slovanskou liturgii povolenou pro charvátské glagolity r. 1248. Postupně docházelo v tomto klášteře k přechodu od staroslovenštiny k češtině. Dokladem toho je Hlaholská Bible z roku 1416. V husitské době byla v emauzském klášteře sloužena bohoslužba českých utrakvistů.

Tomáš Butta

Pokračování příště

## SBOROVÝ DEN V UHERSKÉM...

*Dokončení ze str. 1*  
gotické a renesanční fresky. Sborový den pokračoval v Husově domě povídáním uherskobrodského sběratele a galeristy Josefa Kollera, který představil část svých rozsáhlých sbírek o největším slováckém rodákově Janu Amosi Komenském. Závěr vydařeného dne patřil koncertu duchovní hudby, již místní Collegium classic rozeznělo prostory chrámu Mistra Jana Husa. Komorní smyčcový soubor s velmi dobře disponovanou sopranistkou Lenkou Bařinovou potěšil posluchače z řad našich věřících i obyvatel města, jimž byl program sborového dne rovněž otevřen. Po koncertu se již hosté rozjížděli do-

mů. Kdo chtěl, mohl si odvázet nejen množství dojmů, ale také útlou knížku paměti Oskara Malého, kterou u příležitosti výročí první české mše vydalo diecézní Tiskové středisko. Poděkování za krásný sborový den náleží především domovské náboženské obci v Uherském Brodě a manželům farářům Pospíšilovým. Pestrý celodenní program byl obsahově obohacující a po organizační stránce bezvadně zajištěný. Výroční den byl jednou z prvních akcí v rámci jubilejního roku církve. Budou-li mít ty, co se chystají, takovou úroveň, jakou bylo možné zažít v Uherském Brodě, pak se je, díky Bohu, na co těšit.

Marcel Sladkowski

## ZPRÁVY

## Slavnost světla

Zveme vás první neděli adventní dne 29. listopadu od 19 hodin na Slavnost světla se společnými písněmi a meditačním čtením. Jako každý rok se těšíme na průvod se svíčkami, který následuje po programu ve sboru.

Přijďte k nám do kaple sv. Anny v Praze 4 – Krčín, Dolnokrčská 1 (autobusy 192, 121).

Jindřiška Buttová, farářka

## Program divadla MANA

Divadlo MANA (nizkoprahové centrum aktivit), Moskevská 34, Praha 10-Vršovice, uvádí:

\* úterý 1. 12. v 18 h - Námluvy Aeskulapovy – poezie v básnických sbírkách MUDr. Aloise Volkmana. Křesťanský básník, lékař, přítel Jaroslava Seiferta představí svoji tvorbu.

\* sobota 5. 12. v 16.30 h - Mikuláš v Centru MANA. Mikulášská besídka s pohádkou "Noční skřítek" aneb o hračkách a statečné mamince (divadlo MIMOS a divadlo NEKLID).

\* úterý 8. 12. v 19.30 h - Bořivoj Navrátil - "Zápas s andělem. Verše, které mám rád..." Výběr z poezie Jaroslava Seiferta u příležitosti 25. výročí udělení Nobelovy ceny. Recituje Bořivoj Navrátil. Hudební doprovod prof. Miloslav Klaus, koncertní mistr – ky-

tara a prof. Jan Reidelbauch - flétna. \* sobota 12. 12. v 18 h - Eric Emmanuel Schmidt – Oskar a Růžová paní. Neobvyklý příběh malého Oskara a babi Růženky se odehrává během posledních dvanácti dnů v roce – v době vánoční. Základní otázky lidského života podané s laskavým humorem. Režie: Jaromír Pleskot, Růžová paní: Ljuba Benešová.

www.centrummana.cz

(jh)

## Doteky v Liberci

Srdečně zveme na naši faru v Liberci, nám. Českých bratří 35/2, kde se dne 27. listopadu koná 92. setkání cyklu Doteky - plochy poznání:

\* od 16.30 h - vernisáž výstavy kreseb

## 11. LISTOPAD – DEN...

Dokončení ze str. 1  
nostní složky měly dostatečné přesvědčení o svém poslání a především, aby je na jejich cestách – záchranáře, hasiče, policisty... provázela ochrana Boží.

Ještě připomeneme několik myšlenek z promluvy vojenského kaplana pplk. Jana Kozlera, který se zamýšlel nad otázkou míru a smíru. *Abychom dospěli k smíru, musíme nejdříve překonat protivenství, která nám Hospodin netajil: „Budete slyšet*

žáků MŠ a ZŠ pro tělesně postižené děti.

\* od 18 h - talk show Stanislava Kubína "Rozhlas - věc veřejná". Hosty budou redaktor ČRo2 Robert Tamchyna a herec, překladatel a šansonier Rudolf Pellar. Hudební doprovod - Šárka Dušková, hobojistka a vokální soubor "Babí léto".

Stanislav Kubín

## Beseda v Emauzích

Eschatologická perspektiva a angažovanost pro životní prostředí je téma prosincové besedy Ekologické sekce České křesťanské akademie, která bude 8. prosince od 17.30 h v přízemí Emauzského kláštera v Praze 2.

(jNe)

válečný ryk... zvěsti o válkách, nastanou zeměřesení, bolest... To ještě není konec! Je nám napovězeno, že současná neutěšená situace jak v mezilidských a mezinárodních vztazích, tak v životním prostředí není důvodem k zoufání, vždyť nám byla dána naděje! Sami můžete vidět, že část "dobrého poselství" se postupně snad naplňuje. S Božím pokojem ve svých srdcích se nemusíme bát vstoupit do nepokojného světa! Povzbuzením našim bratrům a sestrám může být i fakt, že za první světové války byla na praporech takřkajíc "naše" hesla – v čele s tím základním: Pravda Páně vítězí!

Posilujme se vzpomínkou na ty, kteří šli a riskovali, oslavme ty, kteří byli ochotni položit život, nezapomínejme!

Ve stejný den, kdy jsme poděkovali za odvahu lidí, kteří už s námi nejsou, jsme též připomenuli památku Jana Opletala, tehdejších studentů a s nimi i mnohých následných bojovníků proti útlaku, za naši svobodu.

„Modlíme se za svou vlast, kde se střídá útlak i naděje, zármutek i radost. Modlíme se za pravé lidství – dej, Pane, ať s ním umíme podle tvé vůle nakládat.“ Tak zněla z Mikuláše sborová prosba.

Milena Bohatová

## Koncerty u sv. Mikuláše

\* 23. 11. - 17 h

Benefiční koncert

\* 27. 11. - 10 h

Benefiční koncert

Mezinárodní festival adventní a vánoční hudby

\* 27. 11. - 20 h

Dvořák, Händel, Vivaldi, Ravel

New Prague Radio Symphony Collegium,

M. Zvolánek - trubka

\* 28. 11. - 14 h

Benefiční koncert

\* 28. 11. - 20 h

Dvořák, Händel, Vivaldi, Ravel

New Prague Radio Symphony Collegium,

M. Zvolánek - trubka

\* 29. 11. - 14 h

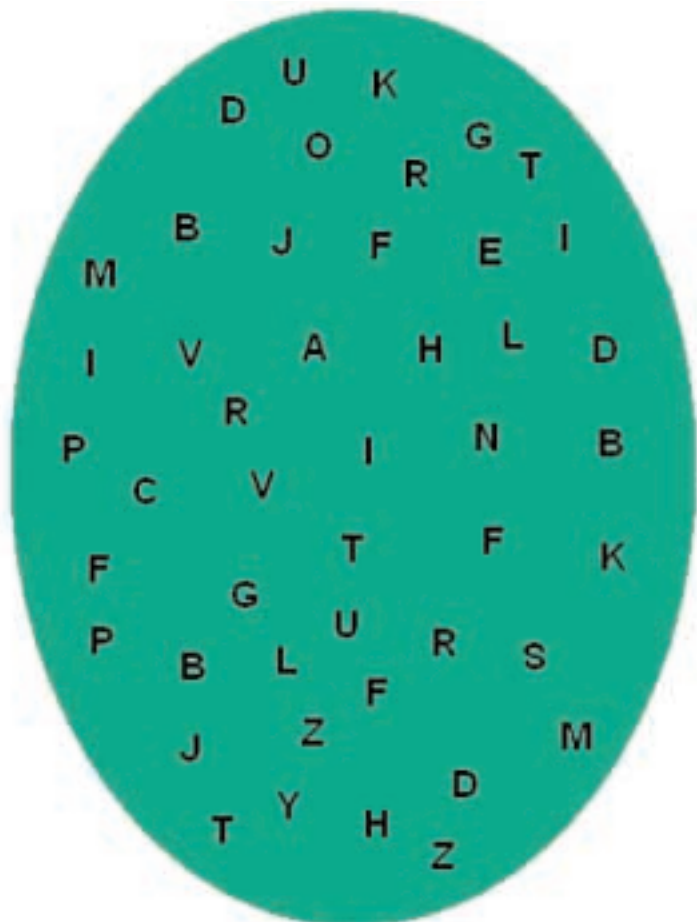
Benefiční koncert

## PRO DĚTI A MLÁDEŽ

## JÁ JSEM PŘEMOHL SVĚT

Pán Ježíš oznamuje učedníkům, že se navrací k Otci, a dodává jim odvahu: „Ve světě máte soužení, ale vzchopte se, já jsem přemohl svět.“ (J 16,33)

V oválu je mnoho písmen. Vyškrtejte nejprve všechna, která jsou tam více než jednou. Ta zbylá (mělo by jich být osm) seřadte správně do tří slůvek tajenky.



(Řešení z minulého čísla: Spása.)

Jana Krajčířiková

## Český zápas

MK ČR E 127 ISSN 0323-1321

## Týdeník Církve československé husitské

Vydává Ústřední rada Církve československé husitské, Wuchterlova 5, 166 26 Praha 6

Šéfredaktorka: Dr. Helena Bastlová, redakce: Mgr. Jana Krajčířiková, Ivana Kyselová, Mgr. Ervín Kukuczka, Petra Štěpánová, tel.: 220398107, mail: cesky.zapas@ccsh.cz

Tisk: Grafotechna, Distribuce: A.L.L. production s.r.o., F. V. Veselého 15, 190 00 Praha 9

## KALENDARIUM – LISTOPAD

23. 11. 1914 - Úředně bylo oznámeno, že téhož dne byl podle rozsudku vojenského velitelství v Moravské Ostravě popraven úředník S. Kratochvíl z Přerova, protože rozšiřoval protirakouské letáky. Rozhodnutím stejného soudu z podobných důvodů byl zastřelen 9. prosince t. r. krejčí E. Matějka a 23. prosince t. r. J. Kotek z Prostějova. Tyto exemplární popravky byly výstrahou narůstajícím rusofilským náladám na veřejnosti po úspěchu vojsk v Haliči (vyjádřeno mezi lidem úslovím: Peče hus - přijde Rus).

24. 11. 1909 - Narodil se ve Velkých Kostolanech u Trnavy Cyprián Majerník (+ 4. 7. 1945 v Praze) - malíř, jehož dobrovolný odchod ze světa souvisel s nevléčitelnou chorobou.

Za pobytu v Paříži jej upoutal především Marc Chagall, vnímal však i další soudobé podněty: Pabla Picassa (*Bartolomějská noc*, 1936), Giorgia de Chirica (*Bílý kůň*, 1936), které vyhovovaly jeho imaginativnímu a senzitivnímu nazírání. Svůj barevně expresivní styl, opírající se o silně zjednodušující tvar se zdůrazněnou linií, plně uplatnil ve svých nejznámějších dílech, variantách *Dona Quijota* (poprvé 1937), předznamenávajících dramatictější válečné obrazy (*Tatarská hlídka*, 1942).

25.-26. 11. 1944 - V Mukačevě se sešel první sjezd národních výborů Zakarpatské Ukrajiny, který zvolil Národní radu v čele s komunistou I. I. Turjanicou a přijal manifest o opětném sjednocení Zakarpatské Ukrajiny se sovětskou Ukrajinou. Národní rada přerušila styky s československým vládním delegátem a zakázala nábor do československé armády. Podkarpatská Rus přestala fakticky existovat jako součást ČSR. Celý proces probíhal pod patronací sovětských orgánů, které působily na tomto území po přechodu fronty.

25. a 26. 11. 1989 - Na Letné v Praze se konaly dvě mohutné demonstrace (sobotní účast představovala zhruba 750 tisíc občanů a nedělní více jak půl milionu občanů).

26. 11. 1939 - Zemřel v Poličce Arne Novák (\* 2. 3. 1880 v Litomyšli) - literární historik, kritik, esejista, vedle F. X. Šaldy druhý profilující muž české literární esejistiky a kritiky první poloviny 20. století.

Literární kritiku začal tisknout již v 90. letech 19. století. Velmi záhy spojil svou kritickou činnost s literární historií. Své znalosti uplatňoval především v esejistických portrétech, jež se vyznačují mnohdy až přepjatou psychologičností, nicméně dokonalým zasazením zkoumaného jevu do evropského kulturního kontextu. Výrazně impresionistickým stylem (alespoň na počátku) se ocitají na pomezí beletrie a literární vědy. Své studie a podobizny vydal mimo jiné v knihách *Mužové a osudy* (1914), *Myšlenky a spisovatelé* (1914), *Nosiči pochodní* (1928), *Léta třicátá* (1932), *Duch a národ* (1936). Samostatné monografie věnoval Janu Nerudovi (1910), Josefu Dobrovskému (1928), Teréze Novákové (1930), Viktoru Dykovi (1936) a široce pojednal Svatopluka Čecha (1921-23). K literárním esejům se řadí i esej *Praha barokní* (1915). Ve svém stěžejním díle *Přehledné dějiny literatury české* (1. vydání 1910 jako *Stručné dějiny literatury české*) nově vymezil periodizaci novodobé české literatury, a především podal koncizní a dosud v lecčems aktuální a použitelný výklad českého písemnictví, počínaje církevně slovanským obdobím. Své Dějiny průběžně doplňoval, takže poslední vydání (1946) bylo jeho spolupracovníky dovedeno až do prvního poválečného roku.

26. 11. 1989 - Vládní delegace vedená L. Adamcem se setkala s představiteli OF v čele s V. Havlem v Obecním domě v Praze; Adamec souhlasil s vytvořením nové vlády rozšířené o zástupce OF.

27. 11. 1989 - Proběhla celostátní dvouhodinová generální stávk.

Došlo k obnově Československé strany sociálně demokratické; předsedou přípravného výboru se stal S. Klaban, programové prohlášení bylo vydáno 5. prosince 1989. Obnovovací sjezd (XXIV.) se konal 25. března 1990, předsedou se stal J. Horák.

28. 11. 1414 - Jan Hus byl zatčen v Kostnici. Nejdříve (6. prosince) byl uvězněn v dominikánském klášteře, pak v pevnosti Gottlieben, která patřila místnímu biskupovi, a konečně v minoritském klášteře v Kostnici.

28. 11. 1914 - Rakouská vláda zavedla maximální ceny obilí, mouky a brambor. V dalších měsících narůstaly zásobovací potíže, což se řešilo zavedením přidělového systému (duben 1915) na většinu životních potřeb (mouka, chléb, cukr, sádlo, maso, brambory, mléko, šatstvo, uhlí atd.). Od podzimu 1914 vláda vypisovala válečné půjčky, rostla drahota a ketášení, vydávaly se tzv. nouzové peníze.

28. 11. 1989 - Na dvouhodinovém jednání delegací federální vlády a OF (L. Adamec a V. Havel) premiér Adamec přislíbil vytvořit do 3. prosince novou vládu. A. Indra se vzdal funkce předsedy Federálního shromáždění.

29. 11. 1989 - Federální shromáždění na své mimořádné schůzi zrušilo čl. 4 ústavy (o vedoucí úloze KSČ), změnilo čl. 6 o Národní frontě a čl. 16 o výchově v duchu marxismu-leninismu; tím formálně skončilo 41 let vlády komunismu v Československu. Současně byla ustavena komise k vyšetření událostí 17. listopadu.

Byly zveřejněny cíle OF (Co chceme): 1. Demokratický stát v duchu Deklarace lidských a občanských práv; 2. Pluralitní politický systém; 3. Samostatnou zahraniční politiku, která zabezpečí Československu integraci "do Evropy"; 4. Rovnoprávné druhy vlastnictví; 5. Sociální spravedlnost; 6. Důstojné životní prostředí; 7. Demokratická kultura, školství.

30. 11. 1989 - Na vysokých školách byla zrušena výuka marxismu-leninismu.

(red)